

Свиридович, И. А. Formation of dialogic speech among students with intellectual insufficiency / И. А. Свиридович, М. И. Литвин // Особливі діти: освіта і соціалізація : збірник тез доповідей VI Міжнарод. конгресу зі спеціальної педагогіки та психології , 1-2 жовтня 2020 р. / Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія ; редкол.: В. В. Засенко [і др.]. – Запоріжжя, 2020. – С. 123–125.

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-
реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

**VI Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології
«Особливі діти: освіта і соціалізація»**

CONFERENCE PROCEEDING

**of the 6th International Congress on Special Education and Psychology
"Special Children: Education and Socialization"**

1-2 жовтня 2020 року
October 1-2, 2020

Запоріжжя, Україна
Zaporizhzhia, Ukraine

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України (протокол № 8 від 05 жовтня 2020 р.)
Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради (протокол № 3 від 27 жовтня 2020 р.)

Рецензенти:

Клопота Є. А., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності Запорізького національного університету

Павленко А. І., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої освіти України, професор кафедри соціальної роботи комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Головні редактори:

Засенко В. В., дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Нечипоренко В. В., доктор педагогічних наук, професор, ректор комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Редакційна колегія:

Прохоренко Л. І., доктор психологічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Гордієнко Н. М., доктор соціологічних наук, доцент, проректор з наукової роботи комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Маврін В. В., кандидат педагогічних наук, завідувач науково-методичного відділу комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Кудінова М. С., кандидат психологічних наук, методист науково-методичного відділу комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Галієва О. М., кандидат психологічних наук, методист науково-методичного відділу комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Ярмола Н. А., кандидат педагогічних наук, завідувач відділу інклюзивного навчання Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

О-75 Особливі діти: освіта і соціалізація : збірник тез доповідей VI Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології (Київ-Запоріжжя, 1-2 жовтня 2020 р.). Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2020. 310 с.

Special Children : Education and Socialization : 6th International Congress on Special Education and Psychology : Conference proceeding (Kyiv-Zaporizhzhia, October 1-2, 2020). Zaporizhzhia : Khortytsia National Academy Publishing, 2020. 310 pages.

ISBN 978-966-8157-88-2

Збірник тез містить матеріали, представлені на VI Міжнародному конгресі зі спеціальної педагогіки та психології «Особливі діти: освіта і соціалізація» (1-2 жовтня 2020 року). Напрями роботи конгресу: стратегії навчання дітей з особливими потребами в умовах реалізації концепції Нової української школи; освіта дітей з особливими потребами: міжнародний та вітчизняний досвід, інклюзивне навчання: реалії сьогодення, кадрове забезпечення системи освіти дітей з особливими потребами: підготовка, професійний саморозвиток, інноваційні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, комп'ютерні технології та дистанційне навчання дітей з особливими освітніми потребами, психолого-педагогічна допомога родинам дітей з особливими освітніми потребами. Збірник адресовано науково-педагогічним працівникам, викладачам, аспірантам, студентам, які цікавляться інноваційним розвитком системи освіти України, актуальними проблемами освіти і соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

УДК 376-056.26

ISBN 978-966-8157-88-2

© Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2020

Петриченко Н. Л. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ.....	121
Свирідович Н. А., Литвин М. Н. FORMATION OF DIALOGIC SPEECH AMONG STUDENTS WITH INTELLECTUAL INSUFFICIENCY.....	123
Свіріденко О. Г. ФОРМУВАННЯ ЗВУКО-СКЛАДОВОЇ СТРУКТУРИ СЛОВА У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ.....	125
Сілявіна Ю. С. ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	127
Суютинова К. Є. СУПРОВІД ВИХОВАТЕЛЯ-ТЮТОРА ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	132
Чумаченко В. В. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	135
Шалтаева Р. Ж., Сарбасова К. А. ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЕЧИ МЛАДШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ.....	137
Шилєнкова Л. В. ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В СУЧАСНІЙ ДИДАКТИЦІ.....	140
Шинкаренко О. О. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	142
РОЗДІЛ 3. ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ.....	145
Білінська Г. Д. ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ З ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	145
Бодунова Т. О. КОРЕКЦІЙНА ПРОГРАМА ДЛЯ ДІТЕЙ З ПРОБЛЕМАМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ МЕТОДАМИ СХІДНИХ ГІМНАСТИК.....	147
Бойко О. С. БЕЗБАР'ЄРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ЩО ПЕРЕСУВАЮТЬСЯ НА КРИСЛІ КОЛІСНОМУ.....	149
Былинно М. В. ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ АСПЕКТ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ УМЕНИЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ С ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТЬЮ.....	151
Волкова С. С. ФОРМУВАННЯ ПОБУТОВИХ НАВИКІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ У ДІТЕЙ 3–4 РОКІВ З ЗАТРИМКОЮ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ.....	153
Джус О. В. ІНДЕКС ІНКЛЮЗІЇ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ «ДИТИНИ ЩАСЛИВОЇ» (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ А. МАКАРЕНКА).....	155
Ковшар О. В. АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНОМУ ЗДО.....	157
Льовочкіна С. О. КОРЕКЦІЙНА РОБОТА НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ ЯК ДІЄВИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ З ТОТАЛЬНОЮ АБО ЧАСТКОВОЮ СЛІПОТОЮ.....	159

Свиридович Ирина Александровна,
кандидат педагогических наук, доцент,
Учреждение образования «Белорусский государственный педагогический университет
имени Максима Танка»,
г. Минск, Республика Беларусь
Литвин Мария Игоревна,
студентка,
Учреждение образования «Белорусский государственный педагогический университет
имени Максима Танка»,
г. Минск, Республика Беларусь

FORMATION OF DIALOGIC SPEECH AMONG STUDENTS WITH INTELLECTUAL INSUFFICIENCY

The Education Code of the Republic of Belarus (2011) as one of the goals of special education defines the social adaptation and integration into society of persons with special psychophysical development. This is due to the corresponding social order in the system of special education – the formation in schoolchildren of the skills necessary for an independent life. Among the most important components of the life competence of students with intellectual insufficiency are communicative skills. In this regard, the improvement of the education system requires the optimal organization of pedagogical work with such a category of children at its primary level.

Dialogic speech of primary school students with intellectual insufficiency is inferior in various directions: children struggle to engage in conversation with adults, do not always adequately respond to the remarks addressed to them, they are difficult to switch from the listener's position to the speaker's position, and do not express interest in receiving information.

The oral speech of elementary school students with intellectual insufficiency is characterized by the rapid depletion of the motives of communication, the inadequacy of speech reactions due to a lack of understanding of the semantic structure of speech, repetitions of phrases and their parts, semantic omissions, non-conformity of speech to the task, violation of the logical sequence of presentation, short-term contact or its complete absence, lexico-grammatical violations and complexities of producing an uniterative dialogue (L. S. Vavina, M. F. Gnezdilov, V. A. Kovalchuk, V. G. Petrova, etc.).

In the existing practice of teaching Russian to children with intellectual insufficiency, a transition to a communicative strategy has been outlined. The formation of communicative competence is considered as the main condition for the formation of a linguistic personality (A. K. Aksenova, A. M. Zmushko, R. I. Lalaev, T. L. Leshchinskaya, V. G. Petrova, etc.).

In our research, in the development of communicative technology, we made an attempt to create a personal-oriented methodology for the formation of dialogical speech in elementary school students with intellectual insufficiency based on the relationship of its components and the requirements of the modern concept of language education.

The research program included a system of work on the formation of components of dialogical speech.

Its essence was a step-by-step change of objectives related to the concrete manifestation and formation of components of the dialogue; in constant subordination of training facilities to them; direct use of their didactic features; in differentiation of techniques and methods; in the application of a series of specially deployed job types; in the constantly accompanying motivation of the actions of the teacher and student.

As the main ways of forming dialogic speech, we considered the following:

1. The motivation of speech, which consists in activating motives of interest, placing on oneself and on others, in creating a single communicative atmosphere of the lesson.

To stimulate speech activity, emotionally saturated, effective game situations were created that contributed to the actualization of children's knowledge and created the necessary attitude to perception, awareness of the subsequent material and a statement about it.

2. Orientation of students to a coherent statement.

Work was carried out to develop the skills of students in producing two types of replicas of dialogical speech – response and initial (initiative), which ensured the mastery of the activities of the prepared dialogical speech based on its components and previously learned speech actions.

3. Enrichment of communication-speech experience.

This area of work involved the creation of conditions for the manifestation of unprepared speech in free communication. The main task was to train in the construction of an orderly dialogue structure by forming two groups of skills and skills of dialogue unity: the ability to maintain conversation in situations of stimulated communication; ability to improvise speech material and the content of conversation in natural conditions of communication.

The effectiveness of dialogue training was facilitated by the formation of several groups of dialogic skills:

1. Actual speech skills:

– to enter into communication (to be able to know when and how to start a conversation with a familiar and unfamiliar person);

– maintain and complete communication (take into account the conditions and situation of communication; listen and hear the interlocutor; to take the initiative in communication; prove one's point of view; express attitudes to the subject of the conversation; to speak logically);

– speak expressively at a normal pace, use the intonation of dialogue.

2. Speech etiquette skills (appeal, acquaintance, greeting, attraction of attention, invitation, request, consent or refusal, apology, complaint, sympathy, disapproval, congratulations, gratitude, farewell, etc.).

3. Ability to communicate in a couple, group, team.

4. Ability to communicate to plan joint actions, achieve results and discuss them.

5. Non-speech (non-verbal) skills – the appropriate use of facial expressions, gestures.

The key point in the formation of dialogic speech was the work on its semantic side. This work prepares the language base for the utterance and provides its internal programming. In addition, the program assumed that students acquire the necessary vocabulary (the ability to semantic select words in accordance with the situation of communication) and master syntactic structures for expressing thoughts (the ability to correctly build initiative and response lines).

Limited cognitive capabilities and systemic underdevelopment of speech of students with intellectual insufficiency made it necessary to observe phasing in the teaching of their dialogue: the formation of response (reactive) and initiative speech at the preparatory stage; formation of prepared coherent dialogical speech at the main stage and generation of unprepared dialogical speech at the final stage.

The study made it possible to distinguish the following main conditions for the formation of dialogical speech among elementary school students with intellectual insufficiency:

- step-by-step training of children in dialogue;
- creation of a system of exercises built on a situational basis, where the unit of study is dialogue unity;
- stimulating internal activity of students by creating game and speech situations;
- familiarizing children with the structural components of the dialogue (speech stamps, information requests, replication);
- gradual complication of children's independent statements: from statements on imitation and model to independent statements on their own plan;
- frequent repetition of the material, its application in new situations of communication;
- bringing the learning process closer to the conditions of real communication through the use of methodological techniques such as socio-role-playing games, paired and group forms of work.

List of references

1. Aksenova, A. K. Methods of teaching the Russian language for children with intellectual disabilities / A. K. Aksenova, S.Yu. Ilyina. – M. : Education, 2011. – 335 p.
2. Zmushko, A. M. Communicative technology of teaching language in a special school / A. M. Zmushko // Sat. Correctional educational technologies; ed. A.N. Konoplevoy. – Minsk : Nar. Asveta, 2004. – Pp. 81–97.
3. Ilyina, S. Yu. Personally oriented and non-traditional technologies in teaching Russian to schoolchildren with intellectual disabilities / S. Yu. Ilyina, A. S. Chizhova. – SPb. : KARO, 2013. – 96 p.
4. Sviridovich, I. A. Formation of communication skills among students with intellectual disabilities in the context of integrated teaching and education / I. A. Sviridovich // Adukatsya i vyhavanne. – 2016. – No. 5. – P. 69–74.
5. Yakovleva N. N. Formation of communicative skills of students with intellectual disabilities : monograph / N. N. Yakovleva. – SPb. : SPbAPPO, 2009. – 128 p.